

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การวิจัยเป็นการค้นคว้าหาความรู้ใหม่อย่างมีระบบ โดยใช้ระเบียบวิธีที่ยอมรับในศาสตร์นั้น ๆ ซึ่งประกอบไปด้วย ปัญหาวิจัย จุดมุ่งหมายในการวิจัย สมมุติฐาน การรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลการวิเคราะห์ ในการรวบรวมข้อมูลทางพฤติกรรมศาสตร์นั้นมักอาศัยเครื่องมือหรือเทคนิคบางอย่างเช่น การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ ในบรรดาเครื่องมือทั้งหลายนี้ แบบสอบถามได้รับความนิยมมากที่สุดจนเป็นที่คุ้นเคยและรู้จักของคนทั่วไป เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามมีข้อได้เปรียบกว่าเทคนิคอื่น ๆ ในแง่ที่แบบสอบถามนั้นถามคำถามได้ครอบคลุมนำไปใช้ได้สะดวก ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้วิจัยจะต้องเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนมาก และอยู่อย่างกระจัดกระจาย วิธีการที่ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่าง และการรวบรวมแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบเสร็จแล้วนั้น โดยทั่วไปนิยมปฏิบัติกันอยู่ 2 วิธีคือ วิธีแรกผู้วิจัยเป็นผู้นำส่ง และเก็บรวบรวมกลับคืนด้วยตนเอง หรืออาจมอบหมายให้ผู้ที่รู้จักคุ้นเคยทำหน้าที่แทนผู้วิจัยก็ได้ซึ่งวิธีนี้สามารถเก็บแบบสอบถามได้ในอัตราค่อนข้างสูง แต่ใช้เวลาและแรงงานมาก วิธีที่สองผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ และเมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบเสร็จแล้วก็ส่งแบบสอบถามนั้นกลับคืนทางไปรษณีย์เช่นเดียวกัน ปัญหาสำคัญที่ผู้วิจัยพบในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ก็คือกลุ่มตัวอย่างส่งแบบสอบถามกลับคืนในอัตราค่อนข้างต่ำ ทำให้ข้อมูลที่ได้รับนั้นไม่เพียงพอที่จะทำการวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้องแน่นอนในแง่ความเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร ข้อจำกัดอันนี้นับว่าเป็นอุปสรรคสำคัญที่สุดที่ทำให้นักวิจัยเกิดความท้อถอยที่จะใช้วิธีการส่งและรวบรวมเก็บแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์มาใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้นการวิจัยที่ใช้แบบสอบถามเป็น

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงให้ความสำคัญต่อจำนวนแบบสอบถามที่ส่งกลับคืนมา ในการส่งแบบสอบถามไม่ว่าในกรณีใดก็ตาม ควรมีจดหมายนำซึ่งระบุวัตถุประสงค์ของการขอข้อมูล เรื่องราวที่จะวิจัย ความสำคัญของข้อมูล ผลที่คาดว่าจะได้รับ ตลอดจนชี้แจงวิธีการตอบ เพื่อให้ผู้ตอบได้ตระหนักถึงความสำคัญและยินดีสละเวลาตอบแบบสอบถามกลับให้มากที่สุด เนื่องจากการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์นั้น กลุ่มตัวอย่างและผู้วิจัยจะสามารถสื่อสารกันได้เพียงวิธีเดียวคือ ทางจดหมายนำ ซึ่งลินสกี (Linsky, 1975) ได้กล่าวว่า ลักษณะของจดหมายนำเป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับการดึงดูดใจทางอ้อมวิธีหนึ่งในการกระตุ้นการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์

ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ส่วนใหญ่นั้น เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน ครู หรือผู้ปกครองนักเรียน ลักษณะของจดหมายนำน่าจะมีอิทธิพลต่อกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ในการตอบแบบสอบถามกลับทางไปรษณีย์ ในประเทศไทยได้มีนักวิจัยศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของจดหมายนำกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู เช่น สุเทพ ไชยบุตร (2527) ได้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู-อาจารย์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า จดหมายนำที่ลงนามโดยหัวหน้าฝ่ายส่งเสริมโรงเรียน กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ หัวหน้าภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และตัวผู้วิจัย ไม่ทำให้อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามแตกต่างกัน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ พิชัย แก้วสุวรรณ (2529) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นครู-อาจารย์ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าจดหมายนำที่ลงนามโดยรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ฝ่ายการศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ผู้อำนวยการกองโรงเรียน และผู้อำนวยการหน่วยศึกษานิเทศก์ มีอัตราการตอบกลับไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนบ้างว่า บุคคลที่ลงนามในจดหมายนำจะมีผลต่ออัตราการตอบกลับของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์หรือไม่ โดยผู้วิจัยเลือกบุคคลที่ลงนามในจดหมายนำ ได้แก่

1. ผู้บริหารโรงเรียน
2. ครูประจำชั้น
3. ผู้วิจัย

ผู้บริหารโรงเรียนนับว่าเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งสูงสุดในโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน อาจจะมี ความเคารพนับถือ มีความเกรงใจต่อผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้นเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน ส่วนผู้วิจัยเป็นบุคคลที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ดังนั้นบุคคลที่ลงนามในจดหมายนำ น่าจะมีผลต่อความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามของผู้ปกครองนักเรียน

นอกจากนี้ เนื้อหาของการวิจัยนับว่าเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นการตอบแบบสอบถามด้วย แต่ก็ควรเป็น เรื่องที่มี เนื้อหาที่เป็นกลาง ไม่มีอิทธิพลต่อการตอบ หรือถ้ามีกลุ่มตัวอย่าง ทุกคนจะได้รับเหมือนกัน ภัสสร ลิมานนท์ (2529) กล่าวว่า ผู้ตอบจะตอบแบบสอบถามหรือไม่ขึ้นอยู่กับความน่าสนใจของเรื่องที่ศึกษา และเห็นประโยชน์ที่ผู้ตอบจะได้รับจากเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก" เป็นเนื้อเรื่องในแบบสอบถาม ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ น่าสนใจสำหรับผู้ปกครองนักเรียน เนื่องจากโทรทัศน์มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ เด็ก ทางด้านการศึกษาและบุคลิกภาพ (สมพงษ์ แต่งตาด, 2518) และผู้ปกครองควรมีบทบาทในการแนะนำรายการ เลือก รายการที่มีคุณภาพให้เด็กได้ชม (ชาญ จันทรเจียวใช้, 2522) ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นตัวกระตุ้นความสนใจของผู้ปกครองในการตอบแบบสอบถาม โดยจะศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนต่างระดับ การศึกษา ได้แก่

1. ผู้ปกครองนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา
2. ผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา
3. ผู้ปกครองนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ผู้ปกครองเป็นผู้ที่ใกล้ชิดบุตรหลานของตนมากที่สุด ย่อมจะมีอิทธิพลโดยตรงในการปลูกฝังนิสัย รสนิยม ความสนใจในด้านต่าง ๆ แก่บุตรหลานของตน อย่างไรก็ตามความสนใจของผู้ปกครองนักเรียนอาจมีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความผูกพันที่มีต่อบุตรหลาน และวัยของบุตรหลานระดับต่าง ๆ กัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า บุคคลที่ลงนามในจดหมายนำซึ่งได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้น และผู้วิจัย และผู้ปกครองนักเรียนต่างระดับการศึกษาซึ่งได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา จะมีผลต่ออัตราการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์หรือไม่เพียงใด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์โดยมีจดหมายนำที่ลงนามโดยผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้น และผู้วิจัย
2. เพื่อเปรียบเทียบอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์จากผู้ปกครองนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา
3. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ลงนามในจดหมายนำกับผู้ปกครองนักเรียนต่างระดับการศึกษา

ลุ่มพื้นฐานของการวิจัย

ในการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์นั้น โดยปกติผู้วิจัยจะแนบจดหมายนำไปพร้อมกับแบบสอบถามเพื่อเป็นการแนะนำตัวผู้วิจัย เรื่องราวที่จะวิจัย ตลอดจนชี้แจงถึงวิธีการตอบแบบสอบถาม การลงนามของบุคคล มีส่วนช่วยให้อัตราการตอบแบบสอบถามสูงขึ้น ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของสเนลลิง (Snelling, 1969) ได้ทำการทดลองในเรื่องจดหมายนำและจดหมายติดตามโดยใช้ตัวอย่างประชากรเป็นบัณฑิตจากคณะศิลปศาสตร์ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามโดยแนบจดหมายนำที่มีอาจารย์ที่ใกล้ชิดบัณฑิตเหล่านั้นเป็นผู้ลงนาม และมีจดหมายติดตาม ปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามกลับคืนร้อยละ 92 ในเวลา 2 เดือน นอกจากนี้การอ้างอิงถึงบุคคลที่เกี่ยวข้อง จะทำให้ผู้ตอบเห็นคุณค่าของงานวิจัย และเชื่อว่าการวิจัยนี้จะให้ประโยชน์แก่ทางการ ทำให้อยากตอบมากกว่าแบบสอบถามของบุคคลที่ตนไม่รู้จักนั้น มีผลทำให้อัตราการตอบสูง (อุทุมพร จามรมาน, 2530) และจากค่านิยมในเมืองของสังคมไทยยกย่องผู้มีอำนาจมีตำแหน่ง นับถือและยกย่องผู้ใหญ่ ซึ่งได้แก่ผู้มีตำแหน่งสูง (สุภัตรา สุภาพ, 2527) นอกจากนี้ความใกล้ชิด และความสัมพันธ์ของบุคคลก็อาจทำให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามหรือไม่ตอบก็ได้ (Robin, 1965 อ้างถึงใน อุทุมพร จามรมาน, 2530) อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าบุคคลที่จะเป็นผู้ลงนามในจดหมายนำนั้น น่าจะมีผลต่ออัตราการตอบกลับของแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองนักเรียน เนื่องจากสภาพของสังคมไทยนั้นให้ความนับถือกับผู้มีตำแหน่งที่สูง และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ก็อยู่ในสังคมไทยด้วย ซึ่งในการวิจัยนี้บุคคลที่เป็นผู้ลงนามในจดหมายนำได้แก่

1. ผู้บริหารโรงเรียน
2. ครูประจำชั้น
3. ตัวผู้วิจัย

จากลักษณะดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่าบุคคลที่ลงนามในจดหมายนำต่างกลุ่มกันน่าจะทำให้เกิดความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามต่างกันด้วย ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานข้อที่ 1 ดังนี้

สมมุติฐานข้อที่ 1 จดหมายนำที่ลงนามโดยบุคคลต่างกลุ่ม น่าจะมีผลทำให้อัตราการตอบกลับในการตอบแบบสอบถามแตกต่างกัน

สำหรับตัวแปรเกี่ยวกับความสนใจของผู้ปกครองนักเรียนต่างระดับการศึกษานั้น จากผลการศึกษาของนักจิตวิทยาและผลงานวิจัย พบว่า ความสนใจของพ่อแม่มีอิทธิพลต่อผลการเรียน และการพัฒนาความเจริญงอกงามของเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในวัยเริ่มต้นของชีวิต และตามหลักจิตวิทยาถือว่าเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ขวบ เป็นช่วงสำคัญของชีวิตอย่างหนึ่ง มีความอ่อนไหวต่ออิทธิพลของสิ่งแวดล้อมมากกว่าในช่วงอายุอื่น ๆ ของชีวิต หากเด็กในวัยดังกล่าวนี้ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมก็ย่อมจะเป็นอุปสรรคขัดขวางการเจริญเติบโตของเด็ก (วรรณวดี ม้าลำพอง, 2527) อย่างไรก็ตามเมื่อเด็กมีอายุเพิ่มขึ้น ช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น ความสนใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องราวที่ผูกพันมาถึงตัวเด็กก็ย่อมจะแตกต่างไปจากเดิม โดยอาจจะมากขึ้นหรือลดลงและอาจจะส่งผลทำให้ความสนใจที่จะตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องราวที่จะผูกพันไปถึงบุตรหลานของตนเองแตกต่างกันไป

จากการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าผู้ปกครองนักเรียนต่างระดับการศึกษาน่าจะมีผลต่อความสนใจในการตอบแบบสอบถามต่างกันด้วย ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานข้อที่ 2 ดังนี้

สมมุติฐานข้อที่ 2 ผู้ปกครองนักเรียนต่างระดับการศึกษา น่าจะมีผลทำให้อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะผู้ปกครองนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2533

2. ศึกษาเฉพาะตัวแปรต่อไปนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

2.1.1 บุคคลที่ลงนามในจดหมายนำ ได้แก่

- 1) ผู้บริหารโรงเรียน
- 2) ครูประจำชั้น
- 3) ผู้วิจัย

2.1.2 ผู้ปกครองนักเรียนต่างระดับการศึกษา ได้แก่

- 1) ระดับก่อนประถมศึกษา
- 2) ระดับประถมศึกษา
- 3) ระดับมัธยมศึกษา

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามทางไปรษณีย์

3. การวิจัยครั้งนี้พิจารณาเฉพาะอัตราการตอบแบบสอบถามโดยไม่คำนึงถึงเนื้อเรื่องของคำตอบที่ได้รับ

4. การส่งแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูล จะส่งไปให้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้ปกครองนักเรียน โดยใช้ที่อยู่ของผู้ปกครองที่ได้จากโรงเรียน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การบริการไปรษณีย์ในเขตกรุงเทพมหานคร มีประสิทธิภาพเท่าเทียมกัน
2. กลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มมีโอกาสและเวลาในการตอบแบบสอบถามโดยเฉลี่ยใกล้เคียงกัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม	หมายถึง	แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครองใน กรุงเทพมหานครเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบสอบถามเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้ปกครองใน กรุงเทพมหานครเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก" ของ สมพงษ์ แต่งตาด (2518)
อัตราการตอบกลับ	หมายถึง	สัดส่วนหรือร้อยละของแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับทางไปรษณีย์หลังจากส่งแบบสอบถามไป 3 สัปดาห์ และภายหลังการส่งจดหมายทวงถามแบบสอบถามที่ไม่ตอบอีก 4 สัปดาห์ จำนวน 1 ครั้ง
จดหมายนำ	หมายถึง	จดหมายซึ่งมีข้อความกล่าวแนะนำตัวผู้วิจัย วัตถุประสงค์และเรื่องราวที่จะวิจัย ที่ลงนามโดยผู้บริหารโรงเรียน (ซึ่งหมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่) ครูประจำชั้น และผู้วิจัย
ผู้ปกครองนักเรียนต่างระดับการศึกษา	หมายถึง	บุคคลที่เป็นผู้อุปการะ และรับผิดชอบนักเรียนในระหว่างที่นักเรียนกำลังศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยนี้จะ เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย โดยจะได้ทราบว่าแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ไปยังผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนต่างระดับการศึกษา โดยแนบจดหมายนำที่ออก โดยบุคคลต่างกลุ่มจะมีผลต่ออัตราการตอบกลับของแบบสอบถามหรือไม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้วิจัยที่จะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย